

NOVĚ PROHLÁŠENÉ NEMOVITÉ KULTURNÍ PAMÁTKY NA ÚZEMÍ HL. M. PRAHY V ROCE 2024

Parostrojní pivovar a sladovna A. Lanner, čp. 2, Praha 5-Košíře, Na Popelce 16

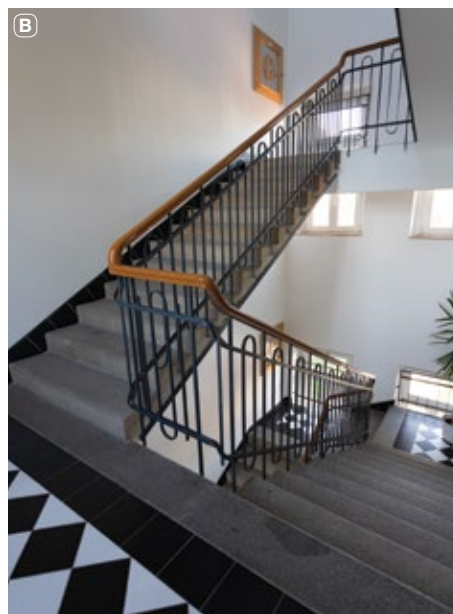
Nejstarší stavební etapa budovy spadá pravděpodobně do roku 1834, kdy vznikl purkrabský pivovar. Postupně docházelo k jeho rozšiřování a nejspíše od roku 1871 fungoval jako moderní parostrojní provoz. Roku 1879 zakoupil areál Alexander Löwy (* 1852 – † 1904), jenž od roku 1891 používal jméno Lanner. Zásadní stavební proměnou prošel pivovar roku 1911, kdy byly patrně nově postaveny budovy administrativy, varny a sladovny v duchu secese podle návrhu inženýra Bohdana Bečky (* 1863 – † 1940) a jeho bratra stavitele Josefa Bečky (* 1850 – † 1934). Pivovar fungoval do roku 1934, kdy byl v důsledku hospodářské krize uzavřen. Poté část budovy sloužila jako stáčírna lahvového piva a sklad Krušovického pivovaru, ostatní prostory využívali živnostníci

Obr. 4. Praha 5-Košíře, čp. 2, parostrojní pivovar a sladovna A. Lanner. Pohled od severovýchodu ze dvora, vlevo bývalá varna s komínem, vpravo administrativní budova (foto M. Kracík, 2023).

a drobné výrobny. Přibližně od roku 1956 využívaly bývalý pivovar Pražské cukrárny a sodovárny. Správa areálu byla roku 1963 převedena na Elektropodnik hlavního města Prahy, který byl roku 1994 začleněn do společnosti Eltodo. V letech 1997–1999 budovu vlastnila společnost ECM Real Estate Investments, která provedla celkovou rekonstrukci podle projektu Jany Lehotské, Jany Lyskové a Roberta Collingwooda (Aukett a Collingwood Architects). Od roku 2000 budova slouží Národnímu bezpečnostnímu úřadu.

Budova bývalého parostrojního pivovaru a sladovny sestává z trojice křídel: severního administrativního křídla, jižní sladovny a východní varny s komínem. Každá část má jiný charakter a celek je výsledkem několika stavebních etap. Administrativní křídlo je dvoupatrové na půdorysu ve tvaru písmene L. Hlavní fasádu do ulice zdobí tvarosloví na pomezí historismu a secese. V křížení traktů je přistavěn prosklený objekt recepce navazující na vstupní halu, která vznikla propojením pěti výškových úrovní středního traktu. Vznikl tak komunikační uzel provazující jednotlivá křídla a podlaží budovy prosklenými ocelovými lávkami. Jižní obdélné křídlo při ulici ve svahu, původně sladovna s fasádou prolamovanou segmentově zaklenutými okny, si zachovalo industriální charakter. Vnitřní nosnou konstrukci tvoří železobetonový skelet. Dvorní křídlo, původně varna, má typický věžovitý charakter na čtvercovém půdorysu. Na symetrické severní fasádě se výrazněji rozvíjí secesní motivy použité i na administrativní budově. Pivovarnické technologii uzpůsobené vysoké přízemí osvětlovala trojice protáhlých, půlkruhově zaklenutých oken v jižní a severní

Obr. 5. Praha 5-Košíře, čp. 2, parostrojní pivovar a sladovna A. Lanner. **A** – pohled od jihozápadu z ulice na křídlo bývalé sladovny; **B** – původní schodiště (foto M. Kracík, 2023).

štíťové fasádě. Nad korunní římsou pokračuje výrazný trojúhelný štít sedlové střechy, ozvláštěný sloupky v tektonických osách nosného zdiva.

Bývalý košířský pivovar je hodnotným a dobře dochovaným celkem dokládajícím vývoj architektury pivovarnických zařízení. Secesní pojetí fasád pivovaru je pro Prahu ojedinělé. Stavba je také příkladem povedené konverze památky průmyslového dědictví pro nové využití, v tomto případě administrativní. Vzhledem k rozdílnému charakteru jednotlivých křídel se jedná o architektonicky pestrý celek, jehož industriální ráz spoluvytváří také původní polygonální komín. Někdejší parostrojní pivovar má hodnotu i v rámci lokality. Košíře v posledních letech procházejí výraznými urbanistickými proměnami a pivovar připomíná mizející historii této části Prahy.

Parostrojní pivovar a sladovna A. Lanner byl prohlášen za kulturní památku rozhodnutím Ministerstva kultury ze dne 25. 4. 2024 (nabylo právní moci 15. 5. 2024) a zapsán do ÚSKP pod r. č. 107229 (obr. 4, 5).

Vila architekta F. A. Libry, čp. 1823, Praha 10-Vinohrady, Chorvatská 6, Hradešínská 32

Dům je součástí Kolonie Svobody, kterou dalo postavit družstvo Svépomoc pro stavbu rodinných a nájemních domů ve Vršovicích a okolí v letech 1921–1925. Kolonie 52 rodinných domů ve více než deseti variantách se rozkládá na jižním svahu Vinohrad až do Vršovic, podél ulic Hradešínská a Na Šafránci. Domy jsou charakteristické trojúhelníkovými štíty, výraznými římsami a okenními šambránami. Barva teracových omítek se původně pohybovala od okrové přes červenou až po hnědou a modrou. Starší budovy mají výrazné rondokubistické prvky, novější byly řešeny střídmeji. Sjdnocujícím prvkem kolonie se stalo oplocení z cihelných sloupků a bílých dřevěných planěk s kruhovým ornamentem.

Vlastní vila Františka Alberta Libry (* 1891 – † 1958), jenž byl autorem zastavovacího plánu kolonie, byla zbudována roku 1923 na rohu Hradešínské a Chorvatské ulice. Jedná se o patrovou vilu s podkrovím a suterénem na půdorysu písmene L. Prudký svah umožnil v jižní části suterénu vytvořit plnohodnotně osvětlené prostory pro architektonický ateliér. Hlavní vstup v severním průčelí vede do chodby s dřevěným zalomeným schodištěm do patra. Celé přízemí a první patro zaujímají shodné byty velkorysé dispozice s hlavními obytnými místnostmi orientovanými k jihu. V severní části jsou umístěny kuchyně, pokoj služky, toaleta, spíž a koupelna. Byt v přízemí původně obývali Libroví rodiče. Byt Librových rodiny se nacházel v patře a ložnice v podkroví částečně využitého i jako půda o dvou úrovních. Střecha je valbová s trojúhelníky štíty a vikýři na všech stranách, její krytinu tvoří pálená bobrovka. Komíny jsou postaveny, stejně jako sloupky oplocení, z bílých vápenopískových cihel. Fasádu z tvrdé omítky červené a okrové barvy dnes silně obrůstá loubinec (psí víno). Dům býval též centrem společenských a hudebních setkání, přičemž sám F. A. Libra hrával na violoncello. Architektova dcera Eva Librová donedávna žila v podkrovním bytě.

Vila se dnes nachází v autenticky dochovaném stavu v exteriéru i interiéru. Jsou zachovány dispozice, hlavní dřevěné schodiště, většina původních dveří a oken včetně funkčních dřevěných venkovních rolet. V bytech nalezneme dřevěné kryty radiátorů, podlahy a obklady. V bytě F. A. Libry se zachovaly například původní posuvné dveře. Budova tak ve výsledku naplňuje dvě základní památkové hodnoty: jedná se o kvalitní příklad architektury 20. let 20. století a zároveň má přímý vztah k významné osobnosti, architektu Františku Albertu Librovi. Vila je i vzhledem ke svému autentickému stavu také vhodným reprezentantem celého urbanistického souboru Kolonie Svobody. Zmíněná stylová proměna pojetí domů v rámci souboru dokumentuje prvotní vliv tzv. národního slohu počátkem 20. let a postupný vývoj směrem ke střídmejšímu výrazu typickému pro následující Librovu tvorbu.

Obr. 6. Praha 10-Vinohrady, čp. 1823, vila arch. F. A. Libry. **A** – pohled od SV z Hradešinské ulice; **B** – vstupní dveře a schodiště (foto M. Kracík, 2023).

Vila architekta F. A. Libry byla prohlášena za kulturní památku rozhodnutím Ministerstva kultury ze dne 5. 2. 2024 (nabylo právní moci 12. 3. 2024) a zapsána do ÚSKP pod r. č. 107198 (obr. 6, 7).

Obr. 7. Praha 10-Vinohrady, čp. 1823, vila arch. F. A. Libry. **A** – interiér s původními balkónovými okny a posuvnými dveřmi; **B** – jižní zahradní průčelí; **C** – detail vstupních dveří s vizitkou stavitele a prvního majitele (foto M. Kracík, 2023).

Kateřina Houšková, Matyáš Kracík, Pavla Savická

VÝBĚROVÁ BIBLIOGRAFIE**Malostranská radnice**

BEČKOVÁ, Kateřina / DUDÁK, Vladislav / KARÁSEK, Jan / MLÁZOVSKÝ, Vít / RADOSTA, Robert: Malostranská beseda a její znovuzrození. Praha 2009.

KIBIC, Karel: heslo Čp. 35/III, Malostranská radnice. In: Pavel Vlček (ed.) et al., Umělecké památky Prahy : Malá Strana. Praha 1999, 174–178.

KRČÁLOVÁ, Jarmila: Italští mistři Malé Strany na počátku 17. století. Umění 18, 1970/6, 545–581, zde 545–548.

LÍBAL, Dobroslav ET AL.: Čp. 35/III, Malá Strana (= Praha : Stavebně historický průzkum, pasportizace SÚRP-MO), Praha 1965, strojopis. Uloženo: NPÚ ÚOP v Praze, dokumentační fondy.

NOVÁ, Eliška / PANÁČEK, Michal: Věžové a štítové nástavby bývalé Malostranské radnice v Praze : Stručné shrnutí dosavadních poznatků z probíhajícího stavebně-historického průzkumu objektu. Zprávy památkové péče 67, 2007/4, 301–306.

PANÁČEK, Michal: Praha – Malostranská radnice čp. 35/III – rekonstrukce věží a štítů. Stavebněhistorická rešerše. Praha–Česká Lípa 2007–2008. Uloženo: archiv autora.

PREISS, Pavel: Italští umělci v Praze : Renesance, manýrismus, baroko. Praha 1986, 99–101

Stavební archiv Úřadu městské části Praha 1, složka čp. 35/III, Malá Strana, plánová a spisová dokumentace od roku 1870.

VLČEK, Pavel / Havlová, Ester: Praha 1610–1700 : Kapitoly o architektuře raného baroka. Praha 1998, 31–34.

Primátorská tramvaj

FOJTÍK, Pavel ET AL.: Fakta & legendy o pražské městské hromadné dopravě. Praha 2010, 126–141.

KYSELA, Lubomír: Průvodce muzeem pražské hromadné dopravy. Praha [1991], 17.

Parostrojní pivovar a sladovna A. Lanner

ANGER, Miroslav / JÁKL, Pavel: Naše pivovary na dobových pohlednicích = Czech Breweries On Old Postcards = Böhmische Brauereien auf den alten Ansichtskarten. Jilemnice 2004, 120–121.

BERAN, Lukáš / VALCHÁŘOVÁ, Vladislava (eds): Pražský industriál : Technické stavby a průmyslová architektura Prahy : průvodce. Praha 2007, 171.

Č. [Vladimír ČIHÁK]: Nová várna pivovaru košířského. Kvas: pivovarský časopis 41, 1913/39 a 42, 468–470, 506–508.

JÁKL, Pavel / STAREC, Milan ET AL.: Pivovary poté : Konverze a rekonstrukce = Breweries after : Conversion and reconstruction = Brauereien danach : Umnutzung und Rekonstruktion. Praha–[Kostelec nad Černými lesy] 2011, 32.

LEHOTSKÁ, Jana: Přestavba bývalého pivovaru na administrativní centrum Opera Business Park, Praha 5, Na Popelce. Fórum architektury & stavitelství 7, 1999/8–9, 50–52.

POLÁK, Milan: Pražské pivovárky a pivovary. Praha 2003, 71–73.

VLČEK, Pavel / ZAHRADNÍK, Pavel ET AL.: Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách. Praha 2023, 2. vydání, 59.

Vila architekta F. A. Libry

KRAJČÍ, Petr (ed.): „Kolonie svobody“ – rodinné domy pro družstvo Svěpomoc. In: Slavné stavby Prahy 10. Praha 2009, 102–105.

LIBROVÁ, Eva / SEDLÁKOVÁ, Radomíra: Harmonický racionalismus : Architektonické dílo Františka Alberta Libry. Katalog k výstavě. Praha 1997, 14.

STARÝ, Oldřich: František Libra, *8. 4. 1891 – †28. 6. 1958. Architektura ČSR 17, 1958/8, 365–367.

VLČEK, Pavel / ZAHRADNÍK, Pavel ET AL.: Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách. Praha 2023, 2. vydání, 511–512.

ZÁZVORKA, Petr: František Albert Libra I–II. Časopis Stavebnictví 3, 2019/9 a 10, 16–19, 8–11.